

Suomen Sairaanhoidajatarliiton ammatilliset unelmat järjestön ensimmäisten vuosien 1925-1935 aikana.

Suomen Sairaanhoidajatarliitto ry perustettiin tammikuussa 1925. Sitä ennen sairaanhoidajat olivat kuuluneet jo vuonna 1898 perustettuun ruotsinkieliseen Sjuksköterskeföreningen i Finland -järjestöön. Suomenkielinen järjestö perustettiin viemään eteenpäin järjestön perustaneiden nuorten sairaanhoidajien tavoitteita mm. ammattinsa ja koulutuksensa kehittämistä, suomen kielen käyttämisestä ja toimimisesta koko Suomen alueella, ei vain pääkaupunkiseudulla. Palkkaukseen ja asumisolosuhteisiin olisi saatava korjaus. Uudessa perustetussa järjestössä toimivien sairaanhoidajien mm. Saksassa, Englannissa ja USA:ssa koulutuksessa saatuja uusia oppeja otettiin heti käyttöön, kun järjestön toiminta oli saatu organisoitua. Haasteitakin riitti: Mistä saadaan rahaa toimintaan, kuinka tavoitetaan eri puolille Suomea töihinsä asettuneet sairaan- ja terveydenhoidajat, mistä löydetään ulkopuolisia arvostettuja henkilöitä puolustamaan asetettuja tavoitteita. Oma tiedonvälityskanavakin oli pakko perustaa. Kansainvälinen yhteistyö on kuulunut järjestön toimintaan itsestään selvyytensä aivan alusta alkaen. 1920–30 -luvulla kansainvälisten tapaamisten järjestely oli hyvin haasteellista ja matkustaminen tapaamisiin oli aikaa vievää ja kallista.

[Seuraavassa tarkemmin sairaanhoidajien vuoden 1920-1930 -luvun olosuhteista, joihin lähdettiin tavoittelemaan muutoksia.](#)

[Suomen kielen käyttäminen virallisena kielenä](#)

Kielikysymykset olivat Suomessa 1920-luvulla yleisesti vahvasti esillä. Kieli vaikutti sairaanhoidajien sekä koulutusmahdollisuuksiin että työhön sijoittumisiin. Sjuksköterskeföreningen i Finland -yhdistyksen virallinen kieli asiakirjoineen oli ruotsi ja se oli ongelmana suomenkielisille sairaanhoidajille. Suomenkielisyyttä oli esteenä myös järjestössä toimimiseen ja päättäviin tehtäviin pääsyyn. Ruotsinkielinen yhdistys ylläpiti myös sairaanhoidajien valmistavaa koulua, jossa kaikki kurssit pidettiin ruotsin kielellä vielä vuonna 1925.

[Toiminta on valtakunnallista, ei pelkästään Helsinki keskeistä](#)

Koulutettujen sairaanhoidajien määrä oli vielä suhteellisen pieni vuonna 1925. Isoimmissa kaupungeissa oli kuitenkin yksityisiä sairaaloita, joissa sairaanhoidajat olivat töissä ja jotka toimivat myös opetussairaaloina. Kunnat työllistivät sairaanhoidajia, samoin terveysasiantuntijia oli työssä ympäri Suomea. Jotta toimintaa saatiin laajennettua pääkaupunkiseudun ulkopuolellekin, Sairaanhoidajatarliittoon perustettiin alkuvuodesta 1925 kuusi paikallisyhdistystä Viipuriin, Tampereelle, Satakuntaan, Turkuun, Mikkeliin ja Kuopioon.

Palkkaus vastaamaan työtä

Sairaanhoidajattarien palkat olivat erittäin matalat ja lisäksi vaihtelivat suuresti kaupunkien sairaaloissa ja kuntien palveluksessa toimivilla. Työetuina sairaanhoidajat saivat vaatimattoman asunnon, valon ja lämmityksen. Ruokakin saattoi sisältyä etuna silloin, kun sairaanhoidopaikassa tarjottiin ruokaa myös potilaille.

Sairaanhoidajakoulutus alkaa ja kehittyy

Sairaanhoidajien koulutus oli 1920-luvulla hyvin pitkälle Sjuksköterskeföreningen i Finland järjestämää, koska se piti hallussaan oppilaskotia ja valmistavaa koulua, joka toimi kiinteässä yhteistyössä Helsingin yleisen sairaalan sairaanhoidajatkoulutuksessa. Valmistavassa koulussa sai perustiedot, joilla lähdettiin työhön sairaalaan. – Helsingin yleisessä sairaalassa koulutettiin ns. vanhemmat sairaanhoidajat, ja nuoremmat sairaanhoidajat Lääninsairaloissa. Nuoremmilla sairaanhoidajattarilla ei ollut samoja oikeuksia kuin vanhemmilla, eikä esim. eteneminen ammattitehtävissä ollut mahdollinen. Vanhempien ja nuorempien sairaanhoidajattarien ratkaiseva ero oli kuitenkin pohjakoulutuksessa. Ellei ollut käynyt keskikoulua, ei voinut toimia vanhempana sairaanhoidajattarena. Tuon koulutukseen puutteet tunnistettiin laajasti ja sitä haluttiin parantaa. Useilla tahoilla oli omia ehdotuksiaan, kuinka koulutus tulisi järjestää. Sjuksköterskeföreningen i Finland, Helsingin yleisen sairaalan hallitus, Sairaalalääkäriyhdistys, Punainen Risti ja valtion viranomaiset esittivät omat esityksensä koulutuksen järjestämisestä. Uusi perustettu Suomen Sairaanhoidajatarliitto perusti oman opetuskomitean, joka perehtyi koulutusasiaan. Se esitti omana mielipiteenään jo vuonna 1926, että sairaanhoidajakoulutus tulisi järjestää asetuksella. Koulutuksen sisältö ja pituus, opiskelijaksi valittavan ominaisuudet ja pohjakoulutus sekä koulutuksen hallinnollinen järjestäminen aiheuttivat paljon erilaisia näkemyksiä eri neuvottelijaosapuolissa. ”Taistelu” kolmivuotisen koulutuksen järjestämisestä alkoi ja sen edistämiseksi sairaanhoidajajohtajat, jotka olivat saaneet hyvän koulutuksen ulkomailta ja hankkineet osaamisen työhönsä kotimaassa, olivat tinkimättömiä vaatimuksissaan. Sairaanhoidajien koulutus rakentui lääketieteen erikoistumisalojen mukaisesti. Terveystieteiden koulutukseen kuuluivat tuberkuloosin hoitajan, kouluhoitajan ja lastenhoidon neuvojan työhön kuuluvat sisällöt. Sairaanhoidajakoulutuksen järjestämisestä saatiin v. 1929 sekä laki että asetus sairaanhoidajattarien koulutuksesta. Sairaanhoidajatarliitto toimi aktiivisesti sairaanhoidon opettajien kouluttamisen puolesta esim. apurahoja ja stipendejä jakamalla. Koulutukseen piti lähteä ulkomaille, koska Suomessa ei siihen ollut vielä mahdollisuuksia.

Ammatti tulee tunnetuksi ja ammatin arvostus kasvaa

Vielä 1920-luvullakin sairaanhoidajaksi kouluttautuminen oli yksi harvoista naisten koulutusammateista, jolla nainen pystyi luomaan omaa itsenäistä roolia. Ammattiin opiskelu ja työ vaativat naisilta täydellisen sitoutumisen. Sairaanhoidajattarien osaaminen erityisesti maaseudulla

oli suuressa arvossa tuberkuloosin vastustamistyössä ja -hoidossa. Terveystyönsä työn merkitys korostui lastenhuoltotyössä ja kouluterveydenhuollossa. Sairaalat taas toimivat ympärivuorokautisesti sairaanhoitajien työn avulla. Sairaanhoitajat olivat lääkäreiden lisäksi lähes ainoa ammattiryhmä ja siksi sairaanhoitajien tehtäviin kuului paljon muutakin kuin vain sairaiden hoitamista mm. ruokahuolto, siisteys, näyttöiden ja röntgen kuvien ottaminen, sosiaalinen työ jne. Sairaanhoitajien työtä arvostettiin kansan keskuudessa, mutta sairaanhoidon johtajat olivat tyytymättömämpiä sairaanhoitajien osaamisen tasoon. Uraa suunnittelevalta sairaanhoitajilta vaadittiin kuitenkin paljon erityisiä myönteisiä ominaisuuksia. Heidän tuli mm. olla ystävällisiä, tyyriä, tasaisia, kärsivällisiä, hymyileviä, tarmokkaita, tunnollisia ja rehellisiä. Sairaanhoitajilla tuli lisäksi olla hyvä ruumiillinen terveys, kyky mukautua, alistua ja kieltäytyä sekä unohtaa itsensä toisen hyväksi.

Työolot kehittyvät (työaika, sosiaaliset olot ja lomat)

Esimerkkinä T.J. -nimimerkin artikkeli Sairaanhoidajalehti heinäkuu 1925 Vähäsen Viipurin Sotilassairaalan hoitajattarien elämästä. ” Viipurin Sotilassairaalassa viettävät hoitajat säännöllistä, tervettä elämää, kiitos sairaalan aseman, joka on jonkun matkaa kaupungin ulkopuolella. Pitkän matkan takia eivät kaupungin huvitukset usein houkuttele iltamyöhään valvomaan. – Vaikka valtion onkin köyhä eikä siltä riitä ylellisyystavaroihin varoja, on se kuitenkin tehnyt paljon hoitajien viihtyisyyden takia: Kipeästi kaivattu seurusteluhuone saatiin pari vuotta sitten mukavine pehmoisine kalustoineen ja talon puolesta on sinne tilattu sekä pääkaupungin että paikkakunnan sanomalehtiä, kuin myös joukko viikko- ja aikakauslehtiä”. Kirjoitus selvästikin kaunisteli sairaanhoitajien työoloja, koska sairaanhoitajat olivat 1920 luvulla ylityöllistettyjä ja alipalkkattuja. Ympärivuorokautista työtä tekevilla oli pitkät työvuorot ja lyhyet lepotaumat. Edes vapaapäiviä ei käytännössä ollut, eikä lomaa tunnettu muuten kuin juhlapäivien aikoina.

Koska sairaanhoitajattaret olivat niin sidottuja työhönsä, heidän tuli asua työnantajan tarjoamassa asunnossa joko erillisessä asuntolassa tai jopa vuodeosaston yhteydessä olevassa kodissa. Asunto-olot olivat erittäin vaatimattomat. Sairaanhoitajattarien tuli olla neiti-ihmisiä, sillä perhe-elämä ei olisi mahdollistanut täydellistä antautumista työn suorittamiselle. Jos sairaanhoitajatar avioitui, hänen oli jätettävä työnsä. Työn katsottiin yleisesti olevan kutsumukseen perustuvaa, eikä sen vuoksi ollut aiheellista vaatia parempia työoloja.

Maan sairaan- ja terveydenhoito kehittyi

Sairaanhoitajien osaamisen ja koulutuksen merkitys oli suuri, vaikka koulutustaso ei vielä 20-luvulla ollut erityisen korkea. Lääketieteen kehitys vaati sairaanhoitajilta uuden oppimista ja oppien soveltamista työhön. Sodan jälkeen maa oli edelleen hajanainen, kotien sosiaaliset olot heikot ja erityisesti tuberkuloosi oli kansan vaivana. Väestöä valistamalla pyrittiin yleiseen hygieniatason kohottamiseen ja parempaan hyvinvointiin.

Kansainvälinen toiminta jatkuu

Suomen Sairaanhoidajatarliiton toimijoilla oli hyvät kansainväliset yhteydet, koska monet olivat opiskelleet ulkomailla, sillä Suomessa ei silloin vielä voinut saada jatkokoulutusta. Esimerkiksi ensimmäisen hallituksen jäsenet Kyllikki Pohjala ja Toini Luoma olivat opiskelleet USA:ssa. Järjestön ensimmäinen puheenjohtaja Lyyli Hagan teki tiivistä kansainvälistä yhteistyötä ja matkusti Pohjoismaiden lisäksi useisiin muihin Euroopan maihin sekä Yhdysvaltoihin ja Kanadaan.

Suomen Sairaanhoidajatarliitto teki heti vuoden 1925 alussa hakemuksen päästä Kansainvälisen sairaanhoidajaliiton, ICN:n jäseneksi. Vastauksena oli ehdotus muodostaa allianssiliitto ruotsinkielisen järjestön kanssa, koska yhdestä maasta voitiin hyväksyä vain yksi jäsenjärjestö ICN:n jäseneksi. Neuvottelujen jälkeen allianssi Kansallisliitto muodostettiin ja ICN:n kongressia alettiin valmistella yhdessä. Kongressi pidettiin onnistuneesti heinäkuussa 1925. Kongressin pitopaikkana Helsingissä olivat mm. Suomen kansallisteatteri ja Säätytalo sekä aamiaiset Vanhalla Ylioppilastalolla. Kongressi oli suuri menestys. Siihen osallistui noin 1700 sairaanhoidajaa eri puolilta maailmaa. Määrä on valtavan suuri, kun tietää sen aikaiset matkustumahdollisuudet ja Suomen syrjäisen sijainnin. Kongressin jälkeen tuli jälkipyykkiä allianssikumppaneiden kesken, mm kongressista saatujen tuottojen jakamisesta, koska Suomen Sairaanhoidajatarliitto jäi kokonaan ilman tuottokorvausta, vaikka kongressi tuottikin mukavan taloudellisen voiton. Sophie Mannerheim oli tässä asiassa erittäin pettynyt omaan järjestönsä toimintaan.

Vuonna 1930 Suomen Sairaanhoidajatarliitto liittyi jäseneksi vuonna 1920 perustettuun Pohjoismaisten sairaanhoidajaliittojen järjestöön, Sygepleijerskernes samarbejde i Norden, joka käyttää lyhennettä SSN. Jäsenyys oli mahdollista ruotsinkielisen sisarjärjestön kanssa muodostetun Kansallisliiton kautta.

Järjestön toiminnan vakaus (talous, jäsenhankinta, yhteistyösuhteet, tiedotuskanava, jäsenten edut)

Järjestön asioita hoiti hallitus, joka kokoontui kerran kuukaudessa varsinaiseen kokoukseen. Liiton puheenjohtajana toimi Lyyli Hagan vuodet 1925–1935. Toimistonhoitajana ja puheenjohtajan työparina toimi Toini Luoma. Vuosikokous pidettiin kerran vuodessa. Hallituksessa oli seitsemän jäsentä ja kolme varajäsentä. Paikallisyhdistyksiä oli kuusi: Viipuri, Tampere, Satakunta, Turku, Mikkeli, Kuopio. Niitä pystyi Helsingin ulkopuolelle perustamaan lisääkin, jos yli kymmenen liiton jäsentä perusti yhdistyksen. Jäsenmäärä v. 1926 alussa oli 700 sairaanhoidajaa, joista 487 vanhempaa ja 213 nuorempaa sairaanhoidajaa. Ns. aktiivisella vanhemmalla jäsenellä oli äänioikeus kuukausi- ja vuosikokouksissa. Nuoremmilla sairaanhoidajilla ei näitä oikeuksia eikä jäsenmerkin käyttöoikeutta ollut. Nuoremmasta vanhemmaksi sairaanhoidajattareksi pystyi pätevoitymään erityisen täydennyskoulutuksen kautta. Sairaanhoidajatarliiton oma jäsenmerkki valmistui ja otettiin käyttöön jo heti perustamisvuonna v. 1925. Jäsenmerkki valmistettiin arkkitehti Oiva Kallion luonnoksen mukaan. Merkki oli hopeaa ja siinä oli valkoisella pohjalla sininen hakaristi. Hakaristi oli hyvin yleinen heraldinen elementti aikakauden muissakin merkeissä.

Taloudellinen perusta ja sen vahvistaminen oli jatkuva tehtävä. Varallisuutta hankittiin monin tavoin. Jäsenmaksut sekä paikallisyhdistysten järjestämät ompeluseurat, arpajaiset, myyjäiset, iltamat ja konsertit tuottivat rahaa talouteen. Lisäksi järjestettiin sisäministeriön luvalla julkinen rahankeräys. Valtionavustusta saatiin toiminnan turvaamiseksi ja lisäksi yksityiset henkilöt antoivat lahjoituksia sekä rahana että esineinä liiton ylläpitämään sairaanhoidajattarien kotiin.

Oma toimitila hankittiin lainan turvin Liisankatu 21 B:stä jo perustamisvuonna 1925. Yksi lainan takaajista oli professori Arvo Ylppö. Huoneistossa oli toimiston lisäksi yksityishoitajattarien koti, jossa asuivat sairaanhoidajattaret, jotka tekivät työtään yksityishoidossa tai sairaaloiden ulkopuolella. Liiton huoneistossa pidettiin myös järjestön kokoukset ja järjestettiin mm. konsertteja, muita tapaamisia ja myyjäisiäkin. Liitolla oli myös oma kauppa, jonne vuonna 1925 myyntiin tilattiin 130:lle sairaanhoidajalle juhlapukuja, hattuja ja takkeja.

Liiton omistamana ja sen tiloissa toimi Yksityishoitajatartoimisto ja koti, jossa asui 20–25 hoitajaa. Toimisto välitti hoitajia kodeissa tarvittaviin sairaanhoidonpalveluihin, esim. ympärivuorokautiseen hoitoon. Se välitti hoitajia myös sairaaloihin tilapäisiin tehtäviin. Viipurin ja Tampereen paikallisyhdistyksellä oli myös omat välitystoimistonsa.

Sairaanhoidajapulan vuoksi liittoon perustettiin Kotisairashoidon ja Terveysterveysten Keskukset, jotka tuottivat palveluja kotona sairastaville sekä auttoivat Suomen sairaan- ja terveydenhoidon kehittämisessä. Malli oli saatu Amerikasta, jossa järjestön sihteeri Tyyne Luoma oli ollut työssä vastaavanlaisessa Henry Street Settlementissä. Keskus tarjosi ammattitaitoista kotihoitoa lääkärin valvonnassa ja tarjosi terveydenhuollon neuvontaa, sekä kodinhoitoon että henkilökohtaiseen hygieniaan sekä parantavassa että estävässä kotisairashoidossa.

Sairaanhoidajatar-lehti perustettiin ja ensimmäinen lehti ilmestyi heinäkuussa 1925. Päätoimittajana oli hallituksen jäsen Kyllikki Pohjala.

Liiton jäsenten sairausapukassa perustettiin lahjoituksilla saaduilla rahoilla. Eläkerahaston perustaminen osoittautui hankalammaksi ja sitä sekä sairasapukassankin edelleen kehittämistä varten perustettiin komitea. Stipendirahastoon ja matka-apurahastoon kertyneistä varoista voitiin tukea liiton jäsenten lisäkouluttautumista ja opintomatkoja.

Kesäkoti Turun saaristossa, Nepon saarella oli tarkoitettu liiton jäsenten virkistykseksi. Sinne pääsyä anottiin liitosta, maksettiin korvaus, otettiin mukaan omat tykötarpeet mm. vuodevaatteet ja päästiin nauttimaan meri-ilmasta ja -maisemasta.

Vaikka sairaanhoidajakoulutus siirtyi valtion järjestettäväksi, tarvitsivat jo työssä olevat sairaanhoidajat lisä- ja tukikoulutusta, jota Sairaanhoidajatarliittokin alkoi järjestää. Yhteiskunnan kehittyessä tarvittiin uudenlaista osaamista myös tauteja ehkäisevään hoitoon sairaanhoidon lisäksi. Sairaanhoidajien ns. opintopäivien suunnittelu alkoi vuonna 1927. Vuonna 1928 pidettäväksi suunnitelluille päiville ei kuitenkaan saatu riittävästi osallistujia, joten se peruuntui. Ensimmäinen Suomen Sairaanhoidajatarliiton toimeenpanema 10 päivää kestänyt kasvatusopillinen luentosarja järjestettiin v. 1931. Tämä oli alku, joka myöhemmin sai nimen Suomen sairaanhoidajatarliiton luentopäivät ja kehittyi myöhemmin Sairaanhoidajapäiviksi.

Lähteet:

Maija Sorvettula, Johdatus suomalaisen hoitotyön historiaan, Gummeruksen kirjapaino Oy, Jyväskylä 1998

Aapo Roselius, Profession och gemenskap Sjuksöterskeföreningen i Finland 1898–2023, Savion kirjapaino Oy, Kervo 2022

Sairaanhoidajat ry:n arkisto Toimihenkilöarkistossa. Suomen sairaanhoidajatarliiton perustamissääntö, hallituksen kokousten pöytäkirjat sekä vuosikokouspöytäkirjat ja vuosikertomukset 1925–1935.

Sairaanhoidajatarlehdet vuosilta 1925–1935